

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

О. О. Котирло

БІРЖОВЕ ПРАВО

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

«Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2012

УДК 347.731.1(075.8)
ББК 67.402я73
К 73

*Схвалено на засіданні
Вченої Ради навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
(протокол № 3 від 25 жовтня 2011 року)*

Рецензенти:

Кропивко М. Ф. – доктор економічних наук, професор, академік НААН України, завідувач відділу проблем галузевого і територіального управління ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України.

Колб О. Г. – доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ.

Тігова Т. М. – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ.

Котирло О. О.

К 73 Біржове право. Навчальний посібник – К. : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. – 268 с.

ISBN 978-617-673-005-7

Навчальний посібник з біржового права висвітлює основні питання правового регулювання біржової діяльності в Україні. Подано характеристику предмету, системи, метода та джерел біржового права, біржових правовідносин. Зосереджено увагу на актуальних питаннях створення біржових інститутів та правового забезпечення їх діяльності на ринку України. Акцентовано увагу на правилах ведення біржових торгів, укладанні угод на біржах та правового їх супроводу.

Посібник може бути використаний студентами, аспірантами і викладачами юридичних та економічних навчальних закладів, а також спеціалістами в галузі біржової діяльності.

УДК 347.731.1(075.8)
ББК 67.402я73

ISBN 978-617-673-005-7

© Котирло О. О., 2012.
© ВМГО «Український молодіжний правничий союз», 2012.

ЗМІСТ

Вступ	5
ТЕМА 1. Організація біржових інститутів. регулювання біржової діяльності.	7
1.1. Сутність та предмет метод біржового права	7
1.2. Метод біржового права	9
1.3. Система та джерела біржового права	10
1.4. Регулювання біржової діяльності	12
1.5. Еволюція біржових інститутів.	16
1.6. Види бірж та їх особливості	20
1.7. Створення бірж та їх функції	26
ТЕМА 2. організаційно-правові основи біржових торгів ..	30
2.1. Правові основи здійснення біржових операцій	30
2.2. Біржовий товар та його особливості	34
2.3. Правовий статус учасників біржової торгівлі	36
2.4. Правові основи функціонування та спеціалізації контор і брокерів на певних біржових операціях	38
2.5. Типи наказів в біржовій торгівлі	42
2.6. Правові основи технології проведення біржових торгів ..	43
2.7. Правові основи здійснення біржових угод	46
2.8. Порядок укладання біржових угод	52
2.9. Забезпечення виконання біржових угод	56
ТЕМА 3. Правові основи становлення фондового ринку в Україні	60
3.1. Еволюція становлення фондового ринку	60
3.2. Правовий статус учасників фондового ринку	64
3.3. Правові основи діяльності з торгівлі цінними паперами на фондовому ринку.	66
3.4. Правове забезпечення функціонування цінних паперів ..	68
3.5. Первинний та вторинний ринки цінних паперів	73
3.6. Особливості функціонування позабіржового ринку цінних паперів.	76
3.7. Регулювання ринку цінних паперів в Україні	81
3.8. Проблеми подальшого розвитку фондового ринку в Україні	90

ТЕМА 4. правові основи становлення та діяльності фондової біржі	97
4.1. Організаційно-правові основи організації торгівлі на фондовому ринку	97
4.2. Правові засади утворення фондової біржі.	99
4.3. Види замовлень на фондових біржах	106
4.4. Правове забезпечення здійснення угод на фондових біржах	107
4.5. Статут фондової біржі як засновницький документ	109
4.6. Вимоги до фондової біржі згідно законодавства.	117
ТЕМА 5. Правові основи організації торгів на фондових біржах	124
5.1. Правові основи організації та проведення біржових торгів	124
5.2. Правовий порядок проведення «торгів з голосу» на фондових біржах	128
5.3. Торги з використанням СЕЛТ на та їх правове забезпечення	130
5.4. Правове забезпечення оформлення, реєстрації та обліку угод на фондовій біржі	133
5.5. Порядок допуску до біржових торгів	136
5.6. Котирування цінних паперів та його правовий супровід	144
5.7. Правові основи визначення біржового курсу	147
5.8. Лістинг та делістинг цінних паперів	151
5.9. Санкції за порушення правил біржової торгівлі та вирішення спорів.	157
ТЕМА 6. Правове регулювання діяльності товарних бірж	161
6.1. Торгово-біржова діяльність: поняття, цілі й ознаки	162
6.2. Історія становлення й розвитку торгово-біржової діяльності	165
6.3. Товарна біржа в інфраструктурі ринку	169
6.4. Організаційно-правова форма товарної біржі	173
6.5. Біржові товари та їх характеристика	179
6.6. Механізм торгівлі на товарних біржах	183
Додатки	187
Список використаної літератури	208
Витяги із законодавства	214

ВСТУП

В умовах ринкових відносин в економіці передбачаються кардинальні зміни її економічної системи і створення нового та вдосконалення чинного біржового законодавства. Біржова діяльність виступає складним механізмом, що чутливо реагує на всі соціально-економічні, політичні процеси, які відбуваються у країні.

Біржова справа є стародавньою наукою, майнові, грошові та кредитні відносини «як елементи біржових» відображають найскладніші явища суспільного життя, оскільки стосуються відносин між людьми, які й є найбільш складними суб'єктами біржової справи.

Функціонування бірж сприяє розвитку вільного ринку біржових товарів, формуванню конкурентного середовища, підвищенню ефективності господарювання суб'єктів господарювання. Тому виникає потреба правового регулювання суспільних відносин, що виникають у біржовій сфері. Це вимагає знань, розуміння та, здатності орієнтуватись у нормативно-правових актах.

Тому підготовка спеціалістів з цього фаху набуває досить актуального значення. Ступінь культури біржової діяльності залежить саме від того, з яким професіоналізмом будуть здійснювати діяльність фахівці у цій сфері суспільних відносин.

Цей навчальний посібник підготовлений відповідно до програми курсу біржового права затвердженої навчально-методичною радою Національної академії внутрішніх справ.

Специфіка курсу полягає в розгляді студентом більшої кількості проблемних питань самостійно, і лише невелика частина виносить-ся на аудиторні години.

Саме тому цей навчальний посібник присвячений розгляду загальних закономірностей біржової діяльності, механізм торгівлі на біржах, здійснення біржових операцій та порядок укладення біржових угод на певних видах бірж.

Вивчення студентами основ біржового права дасть їм змогу опанувати інші фундаментальні дисципліни, сформувані економічне та правове мислення, потрібне для ефективної практичної діяльності в умовах становлення ринкової економіки в Україні.

Метою даного видання є надання методичної допомоги фахівцям біржової діяльності та всім тим. Хто цікавиться даними питаннями, а також ознайомлення студентів та слухачів із організаційно-правовими основами біржової діяльності та закріплення їхніх знань з відповідного курсу.

Навчальний посібник рекомендований студентам, аспірантам і викладачам юридичних та економічних навчальних закладів, а також спеціалістам в галузі біржової діяльності.